

รางวัลประเภทพัฒนาการบริการ กลุ่มที่ 2 ระดับดี
กระบวนการพัฒนาเพื่อสร้างต้นแบบและยกระดับการผลิตข้าวสาร Q ครบวงจร จ.ศรีสะเกษ

1. ผลการดำเนินงานที่ชัดเจนและวัดผลได้ (ควรแสดงตัววัดและผลการดำเนินการเป็นสถิติหรือตัวเลขให้ชัดเจน)

ผลการดำเนินงานของโครงการยกระดับข้าวสาร Q ครบวงจร จ.ศรีสะเกษ มี 6 เป้าประสงค์ ดังนี้

เป้าประสงค์ที่ 1 เกษตรกร ผู้แทนโรงสี และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้รับความรู้เกี่ยวกับ (1) ระบบการผลิตข้าวเปลือกตามมาตรฐาน GAP (2) ระบบการผลิตตามมาตรฐาน GMP โรงสี (3) การผลิตข้าวสาร Q ตามมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทย และ (4) การตรวจสอบคุณภาพข้าว เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและวิธีการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐานของข้าวที่ผู้ซื้อต้องการ และการตรวจสอบเบื้องต้นที่สามารถดำเนินการเองได้ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย	ผลการดำเนินการ
ผู้เข้าร่วมทั้งหมด	53 ราย
- เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (หน่วยงานส่งเสริม ดูแลการผลิต)	4 หน่วยงาน (10 ราย)
- กลุ่มเกษตรกรบ้านโนนแสนสุข (เป้าหมายหลัก)	1 กลุ่ม
- กลุ่มเกษตรกรอื่นในพื้นที่นาแปลงใหญ่ (เป้าหมายสำรองตามแผนการเชื่อมโยงข้าวเปลือกสู่โรงสีสหกรณ์)	3 กลุ่ม
- กลุ่มเกษตรกรที่ให้ความสนใจในโครงการ (กลุ่มที่อาจเชื่อมโยงข้าวเปลือกสู่โรงสีได้)	4 กลุ่ม
- โรงสีสหกรณ์กันทรลักษ์ (เป้าหมาย ปี 2560)	1 โรง
- โรงสีสหกรณ์ที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการข้าวสาร Q ในปีงบประมาณ 2561	1 โรง
- โรงสีอื่นที่ให้ความสนใจในโครงการ	7 โรง

เป้าประสงค์ที่ 2 กลุ่มเกษตรกรเป้าหมายตามแผนการเชื่อมโยงข้าวเปลือกสู่โรงสีสหกรณ์เป้าหมาย สามารถผลิตข้าวเปลือกตามมาตรฐาน GAP และผ่านการตรวจประเมินระดับแปลงตามมาตรฐาน GAP (มกษ. 4400 – 2552) โดยกรมการข้าว

กลุ่มเป้าหมาย	ผลการดำเนินการ
กลุ่มเกษตรกรเป้าหมายหลัก (กลุ่มบ้านโนนแสนสุข)	1 กลุ่ม (36 ราย)
กลุ่มเกษตรกรเป้าหมายสำรอง	4 กลุ่ม (134 ราย)

เป้าประสงค์ที่ 3 โรงสีสหกรณ์เป้าหมายสามารถเชื่อมโยงข้าวเปลือก GAP จากกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายหลักได้

กลุ่มเป้าหมาย	ผลการดำเนินการ
กลุ่มเกษตรกรเป้าหมายหลัก (กลุ่มบ้านโนนแสนสุข)	1 กลุ่ม
ปริมาณผลิตผลข้าวเปลือก GAP ที่รับซื้อได้	12 ตัน*

หมายเหตุ *เนื่องจากพื้นที่ประสบอุทกภัยในช่วงระยะเก็บเกี่ยว (เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559) จึงได้ผลิตผลน้อย

เป้าประสงค์ที่ 4 โรงสีสหกรณ์เป้าหมายได้รับการรับรองการผลิตข้าวสาร Q ตามมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทย (มกษ. 4000 - 2546) และมีระบบตรวจสอบควบคุมคุณภาพข้าวภายในโรงสีสหกรณ์เป้าหมาย

เป้าหมาย	ผลการดำเนินการ
1. โรงสีสหกรณ์เป้าหมายที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ ปีงบประมาณ 2560 (โรงสีสหกรณ์กันทรลักษ์)	1 โรง*
2. ห้องปฏิบัติการตรวจสอบคุณภาพข้าวภายในโรงสี	1 ห้อง

หมายเหตุ *รหัสรับรอง กษ 09 4000 33 002 000001 (วันที่ให้การรับรอง : 8 กันยายน 2560 และวันหมดอายุ 7 กันยายน 2563)

เป้าประสงค์ที่ 5 มูลค่าของผลิตผลและสินค้าข้าวสาร Q ที่ผลิตได้ภายใต้โครงการมีค่าเพิ่มขึ้นตลอดห่วงโซ่การผลิต

ประโยชน์ที่ได้	ราคาเป้าหมาย	เปอร์เซ็นต์ราคา ที่ขายได้เพิ่มจริง	สัดส่วนที่สูงกว่า เป้าหมาย
เกษตรกรบ้านโนนแสนสุขขายข้าวเปลือก GAP ได้ราคาสูงขึ้นกว่าเดิม (ข้าวเปลือกทั่วไป)	มากกว่า 10%	20% (ได้ราคาเพิ่ม 200 บาท/ตัน)	2

หมายเหตุ ราคาข้าวเปลือกหอมมะลิน้องตลาดจะเปลี่ยนแปลงในแต่ละวัน แต่ถ้าเป็นข้าว GAP จะได้ราคา + 0.2 บาท/กก.

ประโยชน์ที่ได้	ราคาข้าวสารของโรงสีกันทรลักษณ์ (ณ จุดจำหน่าย)		% ราคาที่เพิ่มขึ้น*
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ (ข้าวสารทั่วไป)	หลังเข้าร่วมโครงการ (ข้าวสาร Q ครบวงจร)	
โรงสีสหกรณ์กันทรลักษณ์ขายสินค้าข้าวสาร Q ได้ราคาที่สูงขึ้นกว่าเดิม (ข้าวสารทั่วไป)	165 บาท ต่อขนาดบรรจุ 5 kg	<ul style="list-style-type: none"> 220 บาท ต่อขนาดบรรจุ 5 kg 60 บาท ต่อขนาดบรรจุ 1 kg 40 บาท ต่อขนาดบรรจุ 500 g 35 บาท ต่อขนาดบรรจุ 250 g 	<ul style="list-style-type: none"> 33.33% 81.82% 142.42% 324.24%

หมายเหตุ *เป็นการเทียบจากราคาเดิมของข้าวสารทั่วไปก่อนเข้าร่วมโครงการ ตามสัดส่วนของปริมาณ

เป้าประสงค์ที่ 6 ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้นในการซื้อสินค้าข้าวสารที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ได้มาตรฐานครบวงจร ผ่านการรับรอง และตามสอบได้จริง (traceability by QR Code) ถึงแปลงเกษตรกร

ทางเลือกของผู้บริโภค	ผลการดำเนินการ	หมายเหตุ
1. รูปแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าข้าวสาร Q ที่หลากหลาย	2 แบบ	ได้บรรจุภัณฑ์แบบใหม่ในรูปแบบสุญญากาศ บรรจุกล่องกระดาษ ที่เพิ่มมูลค่า
2. ขนาดบรรจุภัณฑ์สินค้าข้าวสาร Q ที่หลากหลาย	4 ขนาด	ได้ขนาดบรรจุภัณฑ์ใหม่ 3 ขนาด คือ 1 kg, 500 g และ 250 g (สุญญากาศ) ที่เพิ่มมูลค่า และตอบสนองความต้องการของตลาดที่หลากหลายมากขึ้นในปัจจุบัน

2. การขยายผลการดำเนินการหรือแผนในระยะต่อไป

จากการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ด้านการผลิต ปริมาณต้นแบบ และการตลาด มกอช. ได้ดำเนินการขยายผลโครงการต้นแบบข้าวสาร Q ครบวงจร ในปีงบประมาณ 2561 ดังนี้

2.1 ขยายผลการดำเนินการกับโรงสีสหกรณ์กันทรลักษณ์ ที่เป็นโรงสีเป้าหมายเดิม (ปีงบประมาณ 2560) ดังนี้

2.1.1 ส่งเสริมให้โรงสีสหกรณ์ลงพื้นที่จัดทำแผนการเชื่อมโยงข้าวเปลือก GAP ของกลุ่มเกษตรกรบ้านโนนแสนสุข โดยให้ประธานกลุ่มเป็นแกนกลางรวบรวมข้าวเปลือก GAP ของกลุ่มเพื่อจำหน่ายให้กับโรงสีสหกรณ์ฯ เพื่อลดปัญหาของโรงสีที่ซื้อข้าวเปลือก GAP ได้ในปริมาณน้อย

2.1.2 ส่งเสริมประชาสัมพันธ์สินค้าข้าวสาร Q แก่ผู้บริโภค ได้แก่ การจัดทำแผ่นพับ วิดีทัศน์ (ความยาว 1 นาที และ 8 นาที) การประชาสัมพันธ์ผ่านทางหนังสือพิมพ์ ทวี (เช่น ข่าว รายการทางเกษตร) การจัดนิทรรศการ และทดลองวางจำหน่ายในงานต่างๆ เช่น งานตลาดเกษตรกรดงพืชมณีมน ริมคลองผดุงกรุงเกษม งานวันพระบิดาฝนหลวง ณ ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ งานเทศกาลข้าวไทยภายใต้ร้าน Q4U ณ ลานคนเมือง งานเกษตรแฟร์ภายใต้ร้าน Q Restaurant และบูธ Q4U ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน)

2.1.3 การส่งเสริมเพิ่มช่องทางการตลาด ได้แก่ จัดให้มีการวางจำหน่ายสินค้า ณ ร้าน Q4U (สถานที่จำหน่ายสินค้าปลอดภัยสาธิต) ภายใน มกอช. การประชุมและประสานงานเพื่อเชื่อมโยงตลาดกับองค์การตลาดเพื่อ

เกษตรกร (อตก.) และห้างโมเดิร์นเทรดต่างๆ โดยห้าง Tops และ Gourmet Market (หรือ The Mall) มีความต้องการที่จะนำสินค้าข้าวสาร Q ไปวางจำหน่าย

2.2 ขยายผลการดำเนินการโดยได้นำเอาต้นแบบ (model) ของโรงสีสหกรณ์กันทรลักษ์ ไปปรับใช้กับโรงสีสหกรณ์อื่นที่สนใจเข้าร่วมโครงการข้าวสาร Q ครบวงจร ในปี 2561 ได้แก่ โรงสีสหกรณ์การเกษตรเพื่อตลาด และลูกค้า ธ.ก.ส. ศรีสะเกษ (อ.ราชีไศล) ซึ่งมีกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายในโครงการ ได้แก่ กลุ่มบ้านมะยาง

2.3 จัดทำคู่มือ 2 ฉบับ ได้แก่ (1) คู่มือการรับรองผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานสินค้าเกษตรสำหรับข้าว ที่อธิบายหลักการผลิต หลักเกณฑ์และเงื่อนไขสำหรับผู้ขอการรับรองและผู้ให้การรับรอง เพื่อนำไปใช้ส่งเสริมและปฏิบัติงานด้านการตรวจประเมินและการรับรอง (2) คู่มือการผลิตข้าวสาร Q ตามมาตรฐาน ที่อธิบายการปฏิบัติในการผลิตข้าวสาร Q เทคนิคและแนวทางการดำเนินงาน ให้กับกรมการข้าว กรมส่งเสริมสหกรณ์ ส่วนจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด เกษตรจังหวัด สหกรณ์จังหวัด และพาณิชย์จังหวัด) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว (23 แห่ง) ศูนย์วิจัยข้าว (28 แห่ง) หน่วยรับรองภาคเอกชน (18 แห่ง) เพื่อนำไปเป็นข้อมูลต้นแบบปรับใช้ในการส่งเสริมขยายผลการผลิตและการตรวจรับรองในพื้นที่อื่นให้ประสบความสำเร็จ และขยายผลใช้กับผู้ผลิตข้าวสารเป้าหมาย ได้แก่ โรงสีเป้าหมายที่แจ้งความประสงค์เข้าร่วมโครงการแล้ว (2 แห่ง) โรงสีสหกรณ์การเกษตร (113 แห่ง) และโรงสีที่ได้ดาวเงินและดาวทอง ของกระทรวงพาณิชย์ (155 แห่ง)

3. การแสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนของโครงการ

3.1 โรงสีสหกรณ์กันทรลักษ์ (โรงสีเป้าหมาย) ยังคงดำเนินการผลิตข้าวสาร Q ที่ผ่านการรับรองและมีการควบคุมระบบการผลิตอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก (1) ใบรับรองผลิตข้าวมีอายุ 3 ปี นับตั้งแต่ 8 กันยายน 2560 และกรมการข้าวจะต้องตรวจประเมินติดตามการดำเนินงานทุกปี รวมถึงการต่ออายุใบรับรองภายหลัง 3 ปี ตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขการตรวจรับรองผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานสินค้าข้าว (2) สหกรณ์ฯ มีนโยบายขยายปริมาณการผลิต โดยการขยายผลต่อสมาชิกของสหกรณ์รายอื่น ด้วยการเพิ่มจำนวนสมาชิกในกลุ่มบ้านโนนแสนสุข หรือการสร้างกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์กลุ่มใหม่ เนื่องจากขณะนี้กลุ่มต้นแบบเกษตรกรบ้านโนนแสนสุขที่แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามมาตรฐานได้จริง รวมถึงได้รับราคาข้าวเปลือกเพิ่มขึ้นทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจริง จากนโยบายการเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวเปลือก GAP เพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับเกษตรกร

3.2 โรงสีสหกรณ์กันทรลักษ์มีแผนการขยายตลาดไปสู่ห้างโมเดิร์นเทรด โดยเตรียมการขอเลข อย. และศึกษาการขอการรับรองข้าวหอมมะลิตามประกาศของกระทรวงพาณิชย์ (ตรารวงข้าว) ต่อไป เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการส่งออกในอนาคต

3.3 ในปี พ.ศ. 2560 และ 2561 มกอช. ได้นำเสนอผลการดำเนินงานกับคณะกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร (ด้านการผลิต) เพื่อพิจารณาใช้เป็นแนวทางของการขยายผลต่อไปยังพื้นที่อื่นได้มากขึ้น ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการยกระดับการผลิตให้ได้มาตรฐานและได้สนับสนุนให้ส่งเสริมการผลิต GAP ให้มากขึ้นผ่านกลไกแปลงใหญ่ให้เกิดการเชื่อมโยงสู่โรงสีขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้มากขึ้น และขณะนี้กรมการข้าวได้มีแผนและกิจกรรมการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิพรีเมียม ที่อาศัยแนวทางการดำเนินงานจากโรงสีต้นแบบกันทรลักษ์ของโครงการนี้

3.4 ในปี พ.ศ. 2561 มกอช. ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยรับรอง (CB) อื่น ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวสาร Q ครั้งที่ 1 (30 มิถุนายน – 1 กรกฎาคม 2560) และครั้งที่ 2 (9-11 มกราคม 2561) และการสัมมนาระดมความเห็นต่อร่างหลักเกณฑ์การตรวจรับรองผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานสินค้าข้าว (21-22 มิถุนายน 2561) เนื่องจากได้รับการสอบถามจากหน่วยรับรองภาคเอกชนที่สนใจเข้าร่วมเป็นหน่วยรับรองในขอบข่ายของการรับรองผลิตภัณฑ์ (ข้าวสาร Q) ฯลฯ